

Täysistunto

Tiistai 12.11.2024 klo 14.00—19.52

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansaneläkelain ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 125/2024 vp
Valiokunnan mietintö StVM 13/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 13/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.57 **Timo Suhonen sd:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevan esityksen myötä 16—17-vuotiaat eivät enää saisi kansaneläkettä, takuueläkettä, sairauspäivärahaa tai kuntoutusrahaetuksia. Kuntoutusrahaa saaneita on vuositasolla ollut noin 10 000 alle 18-vuotiaasta nuorta. Ehdotukset voivat lisätä toimeentulotuen tarvetta ja vaikuttaa kielteisesti erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten talouteen ja koulutukseen.

Asiantuntijakuulemisissa kritisoitiin esitystä vahvasti. Esimerkiksi Lastensuojelun Keskusliitto arvioi esitysluonnosta lapsen oikeuksien toteutumisen ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta. Lastensuojelun Keskusliitto arvioi lausunnossaan muun muassa seuraavaa: ”Lastensuojelun Keskusliitto ei kannata esitettyjä muutoksia, sillä ne heikentävät erityisen haavoittuvassa asemassa olevien nuorten asemaa.” Muutoksella katsotaan olevan kielteisiä vaikutuksia erityisesti ”erityistarpeisten nuorten toimeentuloon, opiskelumahdollisuuksiin, työllistymiseen ja itsenäistymiseen”. ”Esitetyillä muutoksilla tavoitellaan pääasiassa säästöjä. Esitetyt leikkaukset kohdistuvat kuitenkin yhteiskunnassa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin nuoriin ja näin heikentävät heidän oikeuksiensa täysimääräistä toteutumista. Tulee myös huomioda, että samaan ihmisryhmään on jo kohdistettu merkittäviä leikkauksia kuntoutusrahan vähimmäismäärän alentamisella ja yleisemmin sosiaali- ja terveystieteiden palveluihin kohdistuvien leikkausten muodossa. Lisäksi on todennäköistä, että esitetyt muutokset johtaisivat toimeentulotuen tarpeen kasvuun, jolloin tavoiteltuja säästöjä ei saavutettaisi.”

Hallitus toki esityksessäänkin näitä riskejä tunnistaa, mikä tekee päätösesityksestä entistäkin kummallisemman. Miksi hallitus jatkaa leikkauksia, jotka osuvat erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin?

Arvoisa puhemies! Lapset pitävät tilannettaan Suomessa aiempaa synkempänä, ilmenee tuoreesta lastensuojeluliiton tekemästä kyselystä. Muutos aiempiin vuosiin on merkittävä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

ja tulee ottaa vakavasti, arvioi kyselyn tekijä Lastensuojelun Keskusliitto. Tulos on samansuuntainen muiden viimeaikaisten tutkimusten ja selvitysten kanssa. Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että lasten ja nuorten lisääntyvä paha olo on koko yhteiskuntaan pitkäaikaisesti vaikuttava ongelma, johon tulee vaikuttaa sekä poliittisella päätöksenteolla että kunkin lapsen arjessa. Tänäkin me juuri käsittelemme tätä esitystä, joka entisestään heikentää lasten ja nuorten elämää ja uskoa tulevaan, valitettavasti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Viitala.

16.00 **Juha Viitala sd:** Arvoisa puhemies! Edellisessä asiakohdassa aloitettu teema jatkuu.

Tämä hallituksen esitys tarkoittaa kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan alaikärajan nostamista 18 vuoteen. Tämä on leikkaus, joka asettaa pitkäaikaissairaat ja vammaiset nuoret sekä heidän perheensä kohtuuttomaan tilanteeseen — jälleen leikkaus, joka osuu niihin tahoihin, joihin on jo moni muukin leikkaus osunut ja joiden on muutenkin arjessa vaikea pärjätä — jälleen yksi leikkaus, joka lisää ylisukupolvista syrjäytymistä.

Tämä lisää perheiden riippuvuutta viimesijaisista tukimuodoista, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Kyse on esimerkiksi vaikka omaishoitoperheestä, jolla taloudelliset resurssit ovat usein jo ennestään hyvin tiukat. Ikärajan nosto voi myös vaikeuttaa nuorten opiskelua esimerkiksi toisella paikkakunnalla, kun taloudellinen tuki ei enää riitä. Moni voi jäädä vaille sopivia koulutusmahdollisuuksia tai joutua keskeyttämään opintonsa taloudellisista syistä.

Hallituksen tulisi tarkastella kriittisesti tätä ikärajan nostoa ja sen vaikutuksia nuorten elämään ja perheiden jaksamiseen. Etuusjärjestelmän selkeyttäminen ei voi tarkoittaa leikkauksia, jotka vaarantavat vammaisten ja pitkäaikaissairaiden nuorten mahdollisuuksia koulutukseen ja kuntoutukseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen.

16.01 **Aino-Kaisa Pekonen vas:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tuossa edellisessä kohdassa totesin, että tänään täällä on käsitellyssä jopa kaksi erillistä esitystä, joilla isketään kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien lasten ja nuorten toimeentuloon ja palveluihin täysin moraalittomalla tavalla, ja nyt olemme sitten siinä toisessa asiassa.

Todellakin tämän hallituksen esityksen yhdeksi tavoitteeksi on määritelty muun muassa etuusjärjestelmän selkeyttäminen. Ja täytyy todeta, että se on minusta ihan hyvä tavoite ja itsekin kannatan sitä, että tätä meidän etuusviidakkoa selkeytetään, jotta jokainen osaa hakea niitä etuuksia, joihin hän on oikeutettu ja joita hän tarvitsee. Mutta kun tätä teidän esitystänne tarkemmin lukee, niin kyllähän tämän esityksen pääasiallinen tavoite näyttää olevan noin 48,5 miljoonan euron kustannussäästö, joka kohdistuu tälläkin kertaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin lapsiin ja nuoriin. Nämä esitetyt muutokset tulevat heikentämään merkittävästi monien perheiden toimeentuloa näiden etuuksien tason laskiessa.

Ja kun kuntoutusetuuksien ja muiden etuuksien alaikärajaa nostetaan nyt nykyisestä 16 vuodesta 18 vuoteen, niin tässä on kyse isosta leikkauksesta etenkin vammaisten lasten ja heidän perheidensä toimeentuloon. Me kuultiin valiokunnassa, kuinka nämä leikkaukset tulevat vaikuttamaan kielteisesti näiden vammaisten nuorten toimeentuloon, osallisuuteen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

ja tosiasiallisiin mahdollisuuksiin kouluttautua, mutta ei sillä ollut mitään vaikutusta. Te, hallituspuolueiden edustajat, hyväksytte sen ja hyväksytte tämän säästön.

Näillä perheillä, joissa on pitkäaikaissairas, vammainen tai erityistä tukea tarvitseva nuori, on jo ennestään muita useammin taloudellisia vaikeuksia. Lisäksi hallitus on jo aikaisemmin kohdistanut heidän toimeentuloonsa leikkauksia, eikä loppua tälle leikkausvimmalle näy. Yksi kuntoutusrahan tarkoituksista on ollut saattaa vammaiset nuoret yhdenvertaiseen asemaan niiden nuorten kanssa, joilla ei ole toimintarajoitteita. Vammaisen nuoren kohdalla opiskeluun liittyvä yhteiskunnan tuki korostuu erityisesti, sillä sopivaa opiskelupaikkaa ei välttämättä löydy omalta lähialueelta, ja tällaisissa tilanteissa usein perheiltä vaaditaan ylimääräistä taloudellista panostusta. Nyt tämä käsiteltävä esitys vaarantaa tosiasiallisen oikeuden koulutukseen eli yhden tärkeistä perusoikeuksista. Myös toisen asteen opintojen keskeyttäminen voi lisääntyä vammaisen nuoren kohdalla.

Minä en suoraan sanottuna nyt ymmärrä alkuunkaan tällaista politiikkaa. Niin kuin tuossa edellisessä keskustelussa todettiin, politiikka on arvovalintoja ja teidän arvonne ilmeisesti ovat sellaiset, että kaikista heikoimmassa asemassa olevilta lapsilta ja nuorilta, vammaisilta, heidän perheiltään voidaan leikata. Joku kyllä voisi sanoa, että nämä vaikuttavat ihan aidosti pahantahtoisilta päätöksiltä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Mennään listalla. Edustaja Koskela, Minja.

16.05 Minja Koskela vas: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on kyse sosiaaliturvan selkeyttämiseksi naamioidusta sosiaaliturvan leikkauksesta. Esityksen arvioidaan vähentävän menoja vuositasolla noin 48,5 miljoonaa euroa vuodesta 27 alkaen. Kyse on sosiaaliturvan leikkauksesta, joissa hallitus on ollut erittäin ripeä ja taitava. Tämä ei tosin ollut kehu, vaan ennemmin surullinen fakta hallituksen prioriteeteista.

Tämän hallituksen esityksen seurauksena 16—17-vuotiailla ei olisi jatkossa mahdollisuutta saada kuntoutusrahaetuksia siitä huolimatta, että kuntoutuksen aikaisen toimeentulon on yhtäältä katsottu sitouttavan kuntoutumiseen ja toisaalta edistävän työelämään pääsyä. Myös kansaneläkkeen, takueläkkeen ja sairauspäivärahan alaikäraja nostettaisiin 16 vuodestaan 18 vuoteen. Lisäksi vammaisetuksien saajat siirtyisivät jatkossa aikuisille tarkoitettujen etuuskien piiriin 18 vuoden iässä nykyisen 16 vuoden sijasta.

Arvoisa puhemies! Aivan kuten tuo äsken käsittelyssä ollut esitys, tämäkin esitys kohdistuu kaikkein haavoittuvaisimmassa asemassa oleviin nuoriin ihmisiin. Tällä kertaa leikkauskohteena ovat vammaiset ja pitkäaikaissairaajat nuoret ja samalla heidän perheensä. Usein juuri sellaisissa perheissä, joissa on vammainen tai erityistä tukea tarvitseva nuori, on toimeentulo lähtökohtaisesti haastavampaa tai heikentynyt. Nämä muutokset, joita tässä nyt leikkausten muodossa esitetään, heikentävät juuri tällaisten perheiden toimeentuloa entisestään, kun etuuskien taso tulee laskemaan.

Täytyy sanoa, että hallituksella on jälleen kerran erittäin ontuva käsitys siitä, miten taloutta hoidetaan sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Sairastavilta ja oireilevilta nuorilta leikkaaminen on täysin päätöntä eikä auta ihmisiä eikä auta taloutta.

Lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että tavoite etuusjärjestelmän ja sosiaaliturvan selkeyttämisestä on toki erittäin kannatettava. Se ei kuitenkaan tule toteutumaan tämänkaltaisilla mekaanisilla esityksillä, joissa ikärajojen korottamisen kautta vaikeutetaan etuuskien piiriin pääsemistä. Vasemmistoliitto on jo pitkään kannattanut perustuloa, joka olisi yksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

keino selkeyttää tukijärjestelmää. Myös hallituksen kannattaisi hakea mallia esityksistä ja ehdotuksista, jotka vähentävät byrokratiaa ja lisäävät ihmisten osallistumisen mahdollisuuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sillanpää.

16.08 **Pia Sillanpää ps:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansaneläkelain ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi.

Olenaiset muutokset tässä esityksessä koskevat ikärajoja. Esityksen mukaan kansaneläkkeen, takuueläkkeen, sairauspäivärahan sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuksien alaikäraja nostettaisiin 16 vuodesta 18 vuoteen. Oppivelvollisuuden ikärajaa nostettiin 18 ikävuoteen, ja on siksi perusteltua, että sosiaaliturvajärjestelmä on yhdenmukaisessa linjassa oppivelvollisuuden päättymisen ja vanhempien elatusvelvollisuuden kanssa. Työttömyysetuuksien osalta jäisi edelleen eräitä poikkeustilanteita, joissa työttömyysetuutta voitaisiin maksaa alle 18-vuotiaille.

Tämä muutos selkeyttää ja yksinkertaistaa etuusjärjestelmää mutta myös huomioi erityisesti alle 18-vuotiaat vammaistukea saavat nuoret. Jatkossa ne nuoret, joilla päättyisi lapsen vammaistuen maksaminen 16-vuotiaana, saavat samaa etuutta 18-vuotiaaksi asti. Lapsen vammaistuki on suuruudeltaan korkeampi kuin mitä hän saisi nykyisen lain mukaan eläkettä. Tämä muutos on panostus niiden perheiden toimeentuloon, jotka lapsen vammaisuuden vuoksi ovat oikeutettuja erityiseen tukeen.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus pitää tärkeänä, että näiden muutosten myötä seurataan esityksen vaikutuksia nuorten ja heidän perheidensä toimeentuloon ja työelämään siirtymistä, jotta voidaan havaita mahdolliset kehittämistarpeet ja niihin voidaan reagoida.

On kuitenkin selvää, että tämän esityksen myötä voimme selkeyttää sitä, että alle 18-vuotias on edelleen alaikäinen lapsi eikä eläkkeen tulisi olla ensisijainen etuus alaikäiselle. Alle 18-vuotiaana myönnetty eläke sulkee vammaisen henkilön turhan usein työelämän ulkopuolelle heti perusopintojen jälkeen, mikä on ongelmallista koulutus- ja työelämäosallisuuden näkökulmasta, ja näin ollen vaikuttaa siihen, pystyykö henkilö itsenäisesti hankkimaan toimeentuloa tulevaisuudessa.

Lisäksi haluan muistuttaa, että etuuksien alaikärajan nosto 18 vuoteen vastaa YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen ikärajaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo.

16.11 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Nyt tämä lakiesitys on jälleen, kuten tässä edellä on todettu, iso leikkausesitys. Tällä haetaan noin 50 miljoonan euron säästöä, ja kyse on siis jälleen sosiaaliturvaleikkauksesta. Jatkossa tosiaan 16—17-vuotiailla ei olisi mahdollisuutta saada kuntoutusrahaetuuksia, ja kun alle 18-vuotiaalla ei enää jatkossa olisi mahdollisuutta saada kuntoutuksensa aikaista toimeentuloturvaa kuntoutusrahana, niin tällä voi olla isoja vaikutuksia itse kuntoutumiseen ja siihen, millä tavalla nuori motivoituu — ja arvioiden mukaan nimenomaan motivoituu heikommin kuntoutumaan ja opiskelemaan, jolloin työelämään pääseminen voi pahimmillaan siirtyä myöhemmäksi tai estyä kokonaan. Se, että nuorella on sairaus, vika tai vamma, josta aiheutuu toimintakyvyn

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

rajoituksia, saattaa osaltaan korostaa nuoren itsenäistymisen sekä nuoren oman toimijuuden tukemisen merkitystä, ja nyt tämä hallituksen esitys kulkee aivan väärään suuntaan, ja nimenomaan myös siinä, että tällä leikkausesityksellä on myös negatiivisia vaikutuksia 16—17-vuotiaiden itsenäistymisen kannalta.

Eli tämä lakiesitys nimenomaan heikentää vammaisten nuorten ja heidän perheidensä taloudellista pärjäämistä. Täällä eivät hallituspuolueiden edustajat ole sitä ääneen sanooneet, mutta kyllähän kaikissa näissä sosiaaliturvaleikkauksissa tällaisena läpileikkaavana eetosena on se, että halutaan, että yksilöt ottavat itse enemmän vastuuta itsestään. Tässä ajatuksena on myös se, että tämä muutos korostaa ikään kuin vanhempien omaa taloudellista vastuuta vammaisesta nuoresta, mutta kun samaan aikaan me tiedetään tutkimuksista, että nimenomaan nämä perheet ovat usein jo lähtökohtaisesti taloudellisesti hyvin heikoissa kantimissa, niin sekin on sitten tietenkin hallituksen suunnalta arvovalinta kohdistaa nämä leikkaukset juuri sellaisiin perheisiin, ei pelkästään niihin nuoriin, vaan myös heidän vanhempiinsa ja perheisiinsä. Se on arvovalinta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Berg.

16.14 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys etuusjärjestelmän selkeyttämiseksi ja siihen liittyvät säästöt herättää vakavia huolia, sillä sen pääasiallinen tavoite ei näytä olevan niinkään järjestelmän selkeyttäminen vaan lähes 48,5 miljoonan euron kustannussäästöt, jotka kohdistuvat erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin lapsiin ja nuoriin.

Tämä on jälleen yksi esimerkki siitä, kuinka hallitus leikkaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta vaarantaen heidän perusoikeutensa ja toimeentulonsa. Perheet, joissa on vammainen tai pitkäaikaissairas lapsi tai nuori, ovat usein jo valmiiksi pienituloisia, ja heidän taloudelliset haasteensa ovat erityisesti suuria. Tämä esitys, joka heikentää etuuksien tasoa ja poistaa tai laskee kuntoutusrahoja, tulee lisäämään entisestään ylisukupolvista syrjäytymistä ja syventämään perheiden taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia. Tämä on suoraan ristiriidassa sen kanssa, mitä meidän tulisi tavoitella — yhteiskuntaa, jossa kaikilla on mahdollisuus elää täysipainoista elämää ja jossa ei perhesuhteiden ja taloudellisen tilanteen vuoksi jäää vaille tarpeellista tukea.

Arvoisa puhemies! Esityksellä pyritään selkeyttämään etuusjärjestelmää, mutta ikärajojen mekaaninen yhdenmukaistaminen ei ole oikea tapa edistää todellista yhdenvertaisuutta. Päinvastoin se uhkaa heikentää erityisesti 16- ja 17-vuotiaiden vammaisten nuorten asemaa. Kuntoutusrahan tarkoituksena on ollut tukea vammaisten nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia kouluttautua ja elää itsenäistä elämää. Kuntoutusraha on erityisesti ollut tuki silloin, kun nuoren perheellä ei ole taloudellista mahdollisuutta tukea nuorta opiskeluun liittyvissä kustannuksissa esimerkiksi silloin, kun opiskelupaikkaa ei ole läheltä saatavilla.

Esityksessä ehdotettu nuoren kuntoutusrahan alaikärajan nostaminen voi vaikuttaa negatiivisesti vammaisten nuorten itsenäistymiseen ja osallisuuteen. Tällöin perheiden taloudellinen tilanne voi estää nuoren pääsyn koulutukseen ja vaikuttaa samalla heidän tulevaisuudennäkymiinsä. Tämä voi johtaa myös opintojen keskeyttämiseen, mikä puolestaan vaarantaa myös hallituksen oppivelvollisuusudistuksen tavoitteet. Vammaisten ja nuorten perheet eivät ole tavallisia perheitä. He kohtaavat erityisiä haasteita, joihin hallituksen esityksellä ei tunnu olevan riittävää empatiaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Arvoisa puhemies! On tärkeää huomioida, että vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten perheet ovat usein jo valmiiksi pienituloisia. He tarvitsevat tukea, eivät lisäpaineita. Sen sijaan, että hallitus tekisi oikeudenmukaisia ja tarpeen mukaan kohdennettuja muutoksia etuusjärjestelmään, esitys vie heidät päinvastaiseen suuntaan. Esitys lisää entisestään toimeentulotuen tarvetta, mikä on ristiriidassa hallitusohjelman ja yleisesti järkevinä pidettyjen sosiaalipoliittisten tavoitteiden kanssa. Esityksellä ollaan tekemässä muutosta osin samoihin etuusjärjestelmän osiin kuin jo vuoden 2024 budjetissa ja esityksen kanssa rinnakkain tänään jo käsitellyssä olleessa edellisessä hallituksen esityksessä.

Esitettävät leikkaukset kohdistuvat kertautuvasti erityisen haavoittuvassa asemassa olevaan kohderyhmään ilman, että niiden yhteisvaikutuksia on tälläkään kertaa kunnollisesti käsitelty. Erityisryhmien, kuten vammaisten lasten ja nuorten, kohdalla ei ole tarkasteltu säästöjen yhteisvaikutuksia ja niiden pitkäaikaisia kustannuksia yhteiskunnalle. Esityksessä puhutaan etuusjärjestelmän selkeyttämisestä, mutta se ei ole johdonmukaista. Esimerkiksi lapsilisän maksaminen päättyy edelleen 17-vuotiaana, vaikka olisi ollut loogista ja kohtuullista laajentaa samalla myös lapsilisän maksaminen 18 vuoteen saakka. Tämä olisi voinut osittain kompensoida ikärajamuutoksista aiheutuvia heikennyksiä, mutta nyt esitys ainoastaan lisää nuorten ja perheiden epävarmuutta ja köyhyyttä.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys ei ole vain etuuksien leikkaamista, se on askel kohti yhteiskuntaa, jossa heikoimmassa asemassa olevat jäävät yhä enemmän syrjään. Esityksessä ei ole tunnustettu sitä inhimillistä ja yhteiskunnallista hintaa, jonka tämä politiikka voi tuoda. Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten oikeudet sekä heidän mahdollisuutensa koulutukseen, osallisuuteen ja itsenäistymiseen eivät ole neuvoteltavissa. Tämä esitys ei ole kestävä, ei inhimillisesti eikä taloudellisesti. Meidän täytyy kääntyä kohti oikeudenmukaisempaa politiikkaa, joka takaa kaikille nuorille ja perheille yhdenvertaiset mahdollisuudet. Meidän on pysähdyttävä ja mietittävä, millaista yhteiskuntaa me haluamme rakentaa — yhteiskuntaa, joka huolehtii heikoimmistaan, vai yhteiskuntaa, jossa haavoittuvimmassa asemassa olevat jäävät entistä enemmän vaille tukea ja mahdollisuuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto.

16.20 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Taas on käsillä yksi esitys, jolla hallitus leikkaa sosiaaliturvaa. Tällä kertaa säästöjä haetaan tällä leikkauksella noin 50 miljoonaa euroa vuoden 27 tasossa, ja kärsijöinä taas kerran ovat haavoittuvassa asemassa olevat nuoret, joilla on erityistarpeita. Esityksellä heikennetään näiden nuorten toimeentuloa, opiskelumahdollisuuksia, työllistymistä ja itsenäistymistä. Tämä on tässä hallituksen esityksessäkään kyllä tunnustettu.

Hallituksen esityksessä myös todetaan, että kuntoutusraha on tutkitusti edistänyt nuorten toimintamahdollisuuksia ja saanut nuoria korottamaan tavoitetasojaan. Hallitus siis tietoisesti heikentää vammaisten ja pitkäaikaissairaiden nuorten asemaa ja vaikeuttaa heidän kiinnittymistään yhteiskuntaan. [Pia Sillanpää: Ei pidä paikkaansa!] Samaan ryhmään on kohdistunut jo aiemmin niin toimeentuloon kuin palveluihin tehtyjä leikkauksia. Ylipäätään hallitus kohtelee kovalla kädellä syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, sillä leikkauksia on tehty myös esimerkiksi lastensuojelun jälkihuoltoon ja nuorisotyöhön.

Pakko on kysyä ja ihmetellä, mikä on se logiikka, jonka mukaan hallituksen mielestä tällaisten nuoria syrjäyttävien päätösten tekeminen on tälle yhteiskunnalle millään tavalla mielekästä, järkevää tai viisasta. Vielä en ole kuullut kestäviä perusteluja tälle. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitokset. — Edustaja Sillanpää.

16.22 **Pia Sillanpää ps:** Arvoisa puhemies! Muutamia nostoja sote-valiokunnan asiantuntijalausunnoista. Kehitysvammaliitto suhtautui asiantuntijalausunnossaan myönteisesti vammaisetuutta koskevaan ikärajan muutokseen. Muutos alle 18-vuotiaan lapsen vammaistukeen ja 18 vuotta täyttäneen aikuisen vammaistukeen selkeyttäisi 16—17-vuotiaan nuoren asemaa alaikäisenä lapsena.

Lisäksi asiantuntijalausunnossa Invalidiliitto on todennut, että se pitää erittäin tervetulleena muutosta, jossa kansaneläkettä ja takuueläkettä ei myönnetä enää alle 18-vuotiaille. Tutkimukset ja Invalidiliittoon kertyneet kokemukset ovat osoittaneet, että työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen nuorelle peruskoulun jälkeen on osoittautunut osallisuuden kannalta lähinnä poissulkeväksi etuudeksi. Työelämään siirtyminen on ollut erittäin haasteellista työkyvyttömyyseläkkeen vastaanottamisen jälkeen.

Sosiaalipolitiikan professori Heikki Hiilamo on todennut, että oppivelvollisuuden päättymisajankohtaa alempi ikäraja työkyvyttömyyteen liittyvissä etuuksissa on vanhentunut. Vuoden 23 aikana nuoren kuntoutusrahaa sai 8 449 alle 18-vuotiasta. Tärkeimmät syyt etuuden saamiselle ovat mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt. Ei ole kuitenkaan selvää, ovatko nuorten kuntoutusrahat todella ehkäisseet syrjäytymistä.

Sosiaaliturvajärjestelmän yksinkertaistamis- [Puhemies koputtaa] ja selkeyttämispyrkimykset ovat tarpeellisia, aivan perusteltuja. Vuosikymmeniä sitten luodut etuusjärjestelmän periaatteet eivät enää vastaa nykyistä yhteiskunnallista tilannetta, ja niiden uudistaminen on tarpeen.

Lisäksi valiokunta on todennut asiantuntijakuulemisten perusteella, että rekisteri- ja kyselytutkimusten lisäksi kuntoutusrahan vaikuttavuudesta ei ole olemassa tieteelliset kriteerit täyttävää seurantatutkimusta sen arvioimiseksi, onko nuoren kuntoutusraha vähentänyt työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä tai syrjäytymistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ottakaa puheenvuoroja. Ei mennä debattiin nyt, kun äsken on oltu, mutta mennään puheenvuorojen kautta. — Elikkä edustaja Castrén.

16.24 **Maaret Castrén kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Esityksessä ei ehdoteta muutoksia vammaisetuuksien tasoon. Vammaiset on tässä opposition puolelta mainittu monta kertaa ryhmäksi, jota ruoskisimme. Alle 18-vuotiaat nuoret kuuluvat jatkossa lapsen vammaistuen piiriin, joka on tasoltaan eläkettä saavan hoitotukea korkeampi etuus. Ne alaikäiset nuoret, jotka ilman lainmuutosta ovat voineet olla oikeutettuja kansan- ja takuueläkkeeseen sekä eläkettä saavan hoitotukeen, saavat näin ollen alaikäisinä aiempaa suurempaa vammaisetuutta, mikä osaltaan kompensoi eläketulon menetystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen.

16.25 **Aino-Kaisa Pekonen vas:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Sillanpää katsoi sieltä muutamat asiantuntijalausunnot, joissa kannatetaan tätä esitystä. Kuten itsekin totesin tuossa aikaisemmassa puheenvuorossani, niin tässä hallituksen esityksessähän annetaan ymmärtää, että tässä on kysymys siitä, että näitä etuuksia yhdenmukaistetaan ja selkeytetään, mutta tosiasiallisesti tässä on kysymys säästöistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Jos otan täältä yhden valiokunnan asiantuntijalausunnon, niin esimerkiksi Lastensuojelun Keskusliitto ei kannata esitettyjä muutoksia, sillä ne heikentävät erityisen haavoittuvassa asemassa olevien nuorten asemaa, ja näillä muutoksilla katsotaan olevan kielteisiä vaikutuksia erityisesti erityistarpeisten nuorten toimeentuloon, opiskelumahdollisuuksiin, työllistymiseen ja itsenäistymiseen. Nämä riskit on siinä hallituksen omassakin esityksessä tunnistettu.

Lastensuojelun Keskusliitto jatkaa vielä tässä omassa lausunnossaan, että ”YK:n lapsen oikeuksien komitea on vuonna 2023 antanut Suomen valtiolle suosituksen, että valtion tulee vahvistaa vammaisten lasten sosiaalisen osallistamisen ja yksilöllisen kehityksen tukemista ja lisäksi tehostaa edelleen politiikkaansa, jolla pyritään varmistamaan riittävä elintaso kaikille lapsille, muun muassa parantamalla vammaisten lasten tilannetta ja lisäämällä heille maksettavia sosiaaliturvaetuuksia”.

Nyt tässä hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan kuntoutusrahaa koskevan muutoksen osalta, ettei riskiä siitä, että näiden nuorten mahdollisuudet suoriutua koulutuksesta, kuntoutua ja osallistua yhteiskuntaan heikkenevät, voida sulkea pois. Nyt tämä tehtävä muutos heikentää vammaisten lasten asemaa eikä suinkaan paranna sitä, kuten tämä komitea on suositellut.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto.

16.27 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Tuntuu, että täällä vähän yritetään puhua mustaa valkoiseksi, kun hallituksen omassa esityksessä on tunnistettu, että tämä esitys heikentää näitten kohteena olevien nuorten toimeentuloa, opiskelumahdollisuuksia, työllistymistä ja itsenäistymistä. Hallituksen omassa esityksessä on myös tunnistettu, että kuntoutusraha on tutkitusti edistänyt nuorten toimintamahdollisuuksia ja saanut nuoria korottamaan tavoitetasojaan.

Sitten siteerattiin Kehitysvammaliiton lausuntoa: ”Kehitysvammaliitto ei kannata ehdotettuja muutoksia, joissa kansaneläkkeen, takuueläkkeen, sairauspäivärahan sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuksien alaikäraja nostettaisiin 18 vuoteen.” ”Ehdotetut säästöillä ja valtiontalouden tasapainottamisella perustellut muutokset heikentävät kuitenkin kehitysvammaisten ja muiden vastaavaa tukea vamman vuoksi ymmärtämisessä ja oppimisessa tarvitsevien 16—17-vuotiaiden asemaa, mikä vaikuttaa pitkälle nuorten tulevaisuuteen. Kehitysvammaliitto huomauttaa, että kuntoutusrahaetuedet ovat merkittävä väline toimintarajoitteen, vamman tai sairauden vuoksi tukea tarvitsevien ihmisten koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisessä suhteessa muihin nuoriin.”

En tietysti ole itse ollut paikan päällä kuulemassa, jos Kehitysvammaliittoa on valiokunnassa kuultu, mutta kyllä tämä on minusta aika huolestuttavalta kuulostaa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 125/2024 vp sisältyvien 1.—7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.